

Ольшанська О.В.

*студентка 2-го курсу факультету адвокатури
Національного університету «Одеська юридична академія»*

ОСОБЛИВОСТІ ПРАВОВОГО МЕНТАЛІТЕТУ ІНСТИТУТУ АДВОКАТУРИ В УКРАЇНІ

Поняття «менталітет», «ментальність» досить широко використовується в усіх сферах суспільного життя. За допомогою категорії «менталітет» зазвичай характеризують певні особливості культури, підкреслюють етнічну і соціальну зумовленість образу мислення, стереотипів поведінки, виокремлюють ті явища суспільного життя, які часто складно пояснити раціонально.

терміни «менталітет», «ментальність» походять від латинського слова *mens*, що в перекладі означає розум, мислення, образ думок, душевний склад. Прикметник *mentalis* народився у XIV ст. у мові середньовічної схоластики.

Під ментальністю, як правило, розуміють особливості психічного складу й світогляду людей, що входять до тієї або іншої етнічної цілісності. вона з'являється у вигляді ієрархій ідей, переконань, уявлень про світ, оцінок, смаків, культурних канонів, способів вираження думки. менталітет формується у ході тривалого історичного розвитку і відбиває специфічні особливості певного типу культури. він є досить консервативним і стійким. менталітет особи формується з дитинства, а ментальні установки зазвичай здаються людині чимось само собою зрозумілим, і вона просто виходить із них у своєму мисленні й поведінці, не усвідомлюючи, чому вона мислить і діє так, а не інакше.

теорія правового менталітету нині тільки починає формуватися. до цього поняття часто звертаються при вивченні правової культури, правосвідомості, правового мислення, правових традицій. визначення поняття «правовий менталітет» можна знайти у працях П. музиченка, о.овчинникова, р. Байніязова, ю. оборотова. так, о. овчинников трактує правовий менталітет як історично сформовану матрицю типізацій юридично значущої поведінки і правових оцінок, що визначають правове мислення. ю. оборотов визначає правовий менталітет як глибинний рівень правосвідомості народу і окремої особистості, що включає свідоме та неусвідомлене сприйняття права.

Згідно з комплексним підходом а. ю. мордовцева і ю. о. Горьковенка під правовим менталітетом слід розуміти «систему «наскрізних» архетипів і уявлень, знань, навичок і установок, які в різних соціумах, етнокультурних спільностях, типах цивілізацій і соціальних групах мають власний зміст, по-різному поєднуються, але завжди лежать в основі сприйняття суб'єктом (суспільством або соціальною групою) національної правової системи, політичних інститутів, суті і значення власних інтересів, прав і свобод, і тому визначають поведінку (реакцію) індивіда, соціальних і професійних груп, державних органів і посадовців».

Зазначають такі прояви правового менталітету, що визначають зміст і характер будь-якої політико-правової системи: правові символи, правові установки і цінності, правові традиції й ритуали. оскільки ментальні характеристики можуть застосовуватися не лише до етносів, а й до певних соціальних спільностей чи груп, до числа яких входить адвокатура, то вищезгадані прояви притаманні і для неї.

основні сутнісні аспекти, що визначають людське буття, його смислову складову, становлять ті чи інші цінності або систему цінностей. отже, якщо цінності — невід'ємний елемент будь-якої діяльності, то це стосується, безумовно, й адвокатської діяльності.

однією з цінностей адвокатури є її захисна функція. конституція україни в статті 59 проголосила щонайважливішу соціальну функцію адвокатури – забезпечення права на захист від обвинувачення та надання правової допомоги при вирішенні справ у судах та інших державних органах. саме адвокати є елітою юридичного загалу, вони покликані захищати тих, хто потрапив у біду, надавати допомогу у складних життєвих ситуаціях, а також здійснювати захист незалежно від будь-яких сумнівів.

особливе місце в структурі цінностей посідають корпоративні цінності, які пов'язані з усвідомленням себе як елітарної групи, що виконує специфічні функції, має стійкі традиції і моральні канони. відповідно до закону «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» адвокатура україни є недержавним самоврядним інститутом, який складають всі адвокати україни. кожен адвокат є носієм корпоративних цінностей. Будь-яке правопорушення або навіть некоректна поведінка з боку адвоката руйнує загальнонавиз-

нані уявлення про моральне обличчя усієї адвокатури, негативно позначається на її авторитеті.

важливу роль відіграють цінності професійного характеру, які пов'язані з прагненням професійного зростання. Зокрема, одним з обов'язків адвоката є підвищення свого професійного рівня, а підтримання цього рівня є одним з завдань, які покладаються на органи адвокатського самоврядування.

визначним сутнісним аспектом адвокатської діяльності є високі етичні стандарти поведінки. дотримання адвокатами особливих деонтологічних вимог і правил розглядається світовою адвокатською спільнотою як необхідна передумова повноцінного функціонування адвокатури, виконання нею її важливої соціальної ролі в демократичному суспільстві. дотримання «Правил адвокатської етики» є одним з основних професійних обов'язків адвоката. Правила слугують обов'язковою для використання адвокатами системою орієнтирів при збалансуванні, практичному узгодженні ними своїх багатоманітних та іноді суперечливих професійних прав та обов'язків відповідно до статусу, основних завдань адвокатури та принципів її діяльності.

у зв'язку з багатовіковою історією адвокатської професії, власне адвокатська діяльність пронизана безліччю традицій, до яких відносять: високий рівень правової культури адвоката, його численні моральні якості, високі етичні стандарти поведінки, особливий характер стосунків адвоката з клієнтом, складення присяги, гонорарну практику. З давніх часів саме традиції виконували регулятивну функцію. Більшість з них згодом знайшли своє закріплення в різних нормативно-правових актах. в Україні яскравим прикладом такого акту стали «Правила адвокатської етики».

отже, правовий менталітет адвокатури України лежить в основі її правової культури, правосвідомості, поведінки, діяльності, спілкування. він проявляється у стереотипах мислення й поведінки, у правових традиціях, ритуалах і звичаях.

у сучасних політичних та економічних умовах саме правовий менталітет адвокатів, сформований впродовж тривалого періоду часу, може сприяти збереженню їх професійної спільності, забезпечити життєдіяльність та подальший розвиток інституту адвокатури в Україні.